

**Materiały instruktażowe
dla podmiotów prowadzących programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób
stosujących przemoc domową**

Materiały opracowane zostały na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024, poz. 1673 t.j.) przy współpracy Wojewody Świętokrzyskiego z przedstawicielami jednostek realizujących programy psychologiczno-terapeutyczne na terenie województwa świętokrzyskiego.

I. Podstawy prawne i organizacyjne realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych

1. Program psychologiczno-terapeutyczny dla sprawców przemocy domowej realizowany jest w oparciu o:
 - Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (MP. z 2023, Poz. 1232, M. P. 2024, poz. 823);
 - Ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024, poz. 1673 t.j.);
 - Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz.U. 2023 poz. 1166);
 - Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz.U. 2023 poz. 1164);
2. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową należy do zadań zleconych z administracji rządowej realizowanych przez powiat na podstawie art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
3. Powiat może zlecić realizację tego zadania w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie podmiotom wymienionym w art. 3 ustawy;
4. Powiat, który z różnych przyczyn nie przystąpi do realizacji PKE jest zobowiązany nawiązać współpracę z innym powiatem realizującym Program. Zasadnym, jest aby działania te podjąć w roku poprzedzającym realizację PKE, tak by powiat realizujący Program wykazał w zapotrzebowaniu składanym Wojewodzie Świętokrzyskiemu na kolejny rok budżetowy, osoby zgłoszone do PKE przez in. powiat, a Wojewoda Świętokrzyski mógł zabezpieczyć środki na ten cel. O nawiązaniu współpracy z realizatorem PKE, Powiat/PCPR przekierowujący informuje niezwłocznie w formie pisemnej Wojewodę Świętokrzyskiego. Informację na temat współpracy powiat przekazuje

do wśc. miejscowo Zespołów Interdyscyplinarnych, aby w sytuacji wystąpienia potrzeby udziału osoby w PKE, Zespoły Interdyscyplinarne i Grupy Diagnostyczno-Pomocowe dysponowały informacjami umożliwiającymi wydanie potencjalnemu uczestnikowi skierowania do PKE. W przypadku, gdy potrzeba przekierowania mieszkańców przez powiat nie realizujący zadania wyniknie w trakcie roku, a realizator PKE osiągnął limit uczestników PKE i uczestnictwo osoby przekierowanej z innego powiatu nie mieści się w przyznanych środkach – realizator PKE informuje o zaistniałych okolicznościach Wojewodę Świętokrzyskiego, wskazując jednocześnie kwotę brakujących środków finansowych. Powiadomienie Wojewody Świętokrzyskiego o brakujących środkach finansowych nie jest równoznaczne z zapewnieniem finansowania jednostce;

5. Zawartość merytoryczna Programu musi uwzględniać standardy określone w §1 Rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy;
6. Realizacja PPT powinna odbywać się zgodnie z opracowanym i przesłanym do Wojewody Świętokrzyskiego Programem wraz z załączonym wnioskiem o dotację. Wszelkie zmiany i uzupełnienia, także w trakcie realizacji Programu, muszą być przesyłane w formie pisemnej do Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia ŚUW w celu ich akceptacji;
7. Program PPT powinien zostać zatwierdzony do realizacji przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie/Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie **lub** przyjęty Uchwałą Rady Powiatu;

II. Zasady organizacji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych przez powiat

8. Zgodnie z art. 9 b ust. 8 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy m. in. *występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.* Rekomenduje się, aby osoby stosujące przemoc domową, które nie były dotychczas objęte oddziaływaniami korekcyjnymi uczestniczyły w pierwszej kolejności w PKE. Program psychologiczno-terapeutyczny powinien stanowić uzupełnienie dla oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych;
9. Powiat jest zobowiązany opracować **bazy teleadresowe** podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących działania wobec osób stosujących przemoc domową w obrębie powiatu, wraz ze wskazaniem zakresu oddziaływań wobec sprawców przemocy domowej. **Powyższe bazy powiat przesyła właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowym/miejskim Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom, dwa razy w roku do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca każdego kolejnego roku,** zgodnie z zadaniem wskazanym w 3.1.2 Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej;
10. Informacje dotyczące PPT wraz z informacją dotyczącą źródła finansowania zadania zamieszczane są na stronie internetowej powiatu;

11. Powiat przystępujący do realizacji PPT jest zobowiązany zapewnić **zasoby lokalowe** niezbędne do realizacji Programu, tzn.:

- salę wyposażoną w stoliki i krzesła umożliwiającą swobodne prowadzenie zajęć w grupie 10-15 osób
- pokój do sesji indywidualnych
- warunki techniczne do przechowywania akt uczestników. Powiat zobowiązany jest zapewnić realizację Programu z zachowaniem należytych standardów ochrony danych osobowych osób uczestniczących w Programie, w tym w zakresie przechowywania dokumentacji ww. osób w sposób gwarantujący zabezpieczenie akt uczestników przed dostępem do nich osób nieuprawnionych.

12. Program nie może być realizowany w miejscu, w którym udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, a w przypadku, gdy na realizację Programu i na potrzeby udzielania pomocy osobom doznającym przemocy wykorzystywane są te same zasoby lokalowe, Program nie może być realizowany w czasie, w którym udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy. W takim przypadku realizator musi także zapewnić osobom doznającym przemocy domowej możliwość swobodnego opuszczenia lokalu, bez styczności ze sprawcami przemocy domowej;

13. Jednostka wskazuje dokładną lokalizację Programu w zapotrzebowaniu składanym Wojewodzie Świętokrzyskiemu;

W uzasadnionych okolicznościach dopuszcza się możliwość **zmiany miejsca realizacji PPT w trakcie roku**, w którym Program jest realizowany, o ile jednostka zapewni, że zmiana ta nie będzie wiązać się z pogorszeniem warunków organizacyjno-technicznych oraz nie naruszy warunku określonego w pkt 12. O zmianie lokalizacji PPT i przyczynach tej zmiany powiat w formie pisemnej niezwłocznie informuje Wojewodę Świętokrzyskiego. Informacje na temat zmiany lokalizacji PPT powiat przekazuje wszystkim osobom uczestniczącym w Programie;

14. W uzasadnionych przypadkach Program może być realizowany **również w soboty**, o ile Powiat zapewni odpowiednie warunki organizacyjne realizacji PPT i nie będzie to generować dodatkowych kosztów wykonania Programu, związanych z udostępnieniem bazy lokalowej przez Powiat;

15. W szczególnie uzasadnionych przypadkach programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową mogą być prowadzone z wykorzystaniem **środków komunikacji elektronicznej**, umożliwiających porozumiewanie się na odległość. Realizacja PPT tą metodą może być prowadzona wyłącznie pod warunkiem uzyskania pisemnej zgody klienta na realizację Programu tą metodą;

III. Sposób realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego

16. Zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej *programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową są realizowane w formie spotkań indywidualnych lub grupowych*. Rekomenduje się jednak, aby Program był realizowany w formie mieszanej tj. zajęć grupowych, uzupełnionych sesjami indywidualnymi. W trakcie programu psychologiczno-terapeutycznego poszczególne formy spotkań mogą być stosowane przemiennie, tak aby w największym stopniu zindywidualizować i dostosować oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne do potrzeb osób stosujących przemoc domową. Łączny czas trwania Programu obejmuje minimum **25 godzin zegarowych** na jednego uczestnika;
17. Rekomenduje się, aby zajęcia prowadzone były w grupie min. 5 osób (maks. 15 osób). W przypadku braku możliwości utworzenia grupy (np. w sytuacji rezygnacji uczestników z zajęć w trakcie już trwającego cyklu lub problemów z utworzeniem grupy) dopuszcza się możliwość realizowania Programu w mniejszej grupie, jak również rezygnację z zajęć grupowych na rzecz sesji indywidualnych, przy czym niezależnie od formy realizacji zajęć (grupowe, indywidualne, mieszane) liczba godzin przypadających na 1 uczestnika musi spełniać minimum godzinowe określone w wytycznych;
18. Planowane przerwy pomiędzy kolejnymi zajęciami nie powinny być dłuższe niż 2 tygodnie (dopuszcza się wyjątek od tej zasady w sytuacji wystąpienia dni świątecznych/wolnych od pracy, sytuacjach losowych - związanych np. z chorobą trenera);
19. Wskazane jest, aby Program **prowadzony był przez dwie osoby**, najlepiej kobietę i mężczyznę;
20. Wskazane jest, aby osoby prowadzące PPT uczestniczyły w indywidualnej superwizji przynajmniej raz w trakcie trwania Programu. Superwizja może być prowadzona również w formie zdalnej, jeśli wynika to z potrzeb osób prowadzących Program. Informacja na temat ww. wsparcia kadry prowadzącej PPT powinna znaleźć się w Programie zatwierdzonym przez Dyrektora PCPR/MOPR lub przyjętym do realizacji Uchwałą. Informacja na temat ww. elementu Programu powinna znaleźć się w Programie zatwierdzonym przez Dyrektora PCPR/MOPR lub przyjętym do realizacji Uchwałą;
21. Osoby kierowane do udziału w Programie przez sądy, a nie mogące w nim uczestniczyć na terenie danego powiatu, mogą być kierowane do podmiotu realizującego Program na terenie innego powiatu, zlokalizowanego najbliżej miejsca zamieszkania tych osób;
22. Osobę stosującą przemoc domową, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, podmiot odpowiedzialny za skierowanie do PPT w pierwszej kolejności zobowiązuje do udziału w terapii leczenia uzależnienia. Podmioty kierujące do Programu (w szczególności Zespoły interdyscyplinarne) mogą skierować ww. osoby do PPT dopiero po przedłożeniu przez ww. osoby podmiotowi kierującemu zaświadczenia/dokumentu potwierdzającego ukończenie psychoterapii uzależnień. Realizator PPT nie odpowiada za kierowanie ww. osób do udziału w terapii leczenia uzależnienia, **jest to obowiązek podmiotu kierującego do Programu;**

23. Przyjęcie do PPT **osób z zaburzeniami psychicznymi** jest możliwe pod warunkiem dostarczenia zaświadczenia od lekarza psychiatry o możliwości udziału w Programie, przy czym w sytuacji wystąpienia zachowań zakłócających przebieg Programu może podjąć decyzję o wykreśleniu osoby z listy uczestników. O wykreśleniu osoby z listy uczestników PPT powiat niezwłocznie informuje podmiot kierujący uczestnika PPT wraz z uzasadnieniem podjętej decyzji;
24. Warunkiem przystąpienia do Programu jest **podpisanie przez klienta kontraktu** określającego:
- zasady uczestnictwa w programie
 - wskazanie maksymalnego progu tolerancji dla absencji, po przekroczeniu którego nastąpi skreślenie z listy uczestników;
 - zasady przetwarzania danych osobowych uczestnika w trakcie trwania Programu, oraz 3 lata po jego zakończeniu na etapie monitoringu, o którym mowa w cz. V. W zasadach należy określić od kogo/skąd będą pozyskiwane informacje dot. uczestnika;
 - zgodę uczestnika na przetwarzanie ww. danych;
 - usprawiedliwiania ewentualnych nieobecności,
 - warunki ukończenia programu,
 - konsekwencje nieuzasadnionego przerwania realizacji Programu przez uczestnika.
25. Każde uczestnictwo w zajęciach (zarówno grupowych, jak i indywidualnych) powinno być odnotowane na liście obecności, obejmującej:
- datę spotkania,
 - czas trwania spotkania,
 - temat spotkania,
 - liczbę godzin,
 - czytelne podpisy uczestników programu oraz prowadzących/prowadzącego Program.
- Dodatkowo realizator zobowiązany jest w stosunku do każdego uczestnika prowadzić **indywidualną kartę przebiegu Programu** obejmującą m.in. diagnozę stosowanej przemocy, uwagi i wnioski oraz wskazania do pracy ze sprawcą, a w stosunku do osób przyjętych do Programu oraz osób, które ukończyły Program realizować obowiązki wskazane w pkt 27.
26. W przypadku nieprzyjęcia do grupy osoby skierowanej w trybie art. 9b ust. 2 pkt 9 ustawy (Dz. U. 2021, poz. 1249 z późn. zm.) przez Zespół Interdyscyplinarny, z uwagi na **brak miejsc**, powiat wydaje skierowanej osobie potwierdzenie (zaświadczenie) o wpisaniu ww. na listę osób oczekujących na realizację PPT, o czym informuje w formie pisemnej również Zespół Interdyscyplinarny, który skierował ww. osobę do udziału w PPT. Zasadnym jest, aby realizator w piśmie przekazał wśc. zespołowi interdyscyplinarnemu informację na temat liczby osób oczekujących na realizację PPT, pozycji na liście osoby skierowanej oraz przewidywanym czasie oczekiwania na przyjęcie do Programu;

27. Osobom, które przystąpiły do programu psychologiczno-terapeutycznego, jak również osobom, które ukończyły PPT **realizator wydaje dokumenty**, dla których wzory określono w §1 ust. 1-2 *Rozporządzenia MRiPS z dnia 20 czerwca 2023w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz.U. 2023, poz. 1164)*:
- **zaświadczenie o zgłoszeniu** się do uczestnictwa w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
 - **zaświadczenia o ukończeniu** programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową;
28. W przypadku **zerwania kontraktu** przez uczestnika PPT, realizator informuje osobę o skreśleniu z listy uczestników PPT oraz niezwłocznie informuje o tym fakcie podmiot, który skierował osobę do udziału w PPT;
29. Powiat winien zapewniać zatrudnienie kadry realizującej PPT (umowy zlecenia, dodatki specjalne) w oparciu o wymagania kwalifikacyjne wskazane w §5 Rozporządzenia dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy.

IV. Finansowanie realizacji Programu

30. Kwota dotacji przypadająca na 1 uczestnika PPT wynosi 1 000 zł;
31. Przesłanie zapotrzebowania finansowego przez powiat nie jest równoznaczne z otrzymaniem dotacji na Program;
32. Jednostki wnioskujące o środki na PPT, które w roku ubiegłym nie realizowały PPT lub zrezygnowały z realizacji Programu otrzymują na początku roku środki maks. na 5 uczestników, z możliwością ubiegania się w trakcie roku budżetowego o zwiększenie finansowania, w sytuacji przyjęcia do PPT większej niż wskazana pierwotnie liczby uczestników;
33. Wojewoda Świętokrzyski rozdzielając środki bierze pod uwagę zapewnienie dostępności do Programów we wszystkich powiatach, które złożyły zapotrzebowanie. W przypadku, gdy zapotrzebowanie zgłoszone przez powiaty przekroczy wysokość dostępnych środków finansowych, Wojewoda Świętokrzyski dokonuje proporcjonalnego pomniejszenia środków finansowych, tak by każda zgłoszona jednostka otrzymała dotację na realizację Programu. Kwota dotacji dla poszczególnych powiatów obliczana jest wówczas na podstawie algorytmu opracowanego przez Oddział ds. Informatyzacji i Spraw Społecznych.
34. Powiat realizujący programy PPT zobowiązany jest do prowadzenia **odrębnej księgowości** w zakresie wykorzystania dotacji;
35. Środki finansowe z dotacji należy wydatkować celowo i gospodarnie. Wydatki kwalifikowalne w ramach dotacji to:
- wynagrodzenia dla kadry prowadzącej program psychologiczno-terapeutyczny;
 - superwizję;

- materiały biurowe, edukacyjne;
- wynajem sali*
- drobne art. spożywcze – kawa, herbata, etc. (nie więcej niż 2% dotacji);
- inne – uzasadnione przez realizatora i niezbędne dla realizacji PPT koszty

*Koszt najmu sali stanowi wydatek kwalifikowalny do pokrycia ze środków dotacji wyłącznie w sytuacji, gdy żadna z jednostek organizacyjnych powiatu nie dysponuje odpowiednimi zasobami lokalowymi, które mogłyby być wykorzystane w tym celu i powiat zmuszony jest korzystać z pomieszczeń innego podmiotu lub w przypadku, gdy udostępnienie pomieszczeń przez powiat następuje w dni wolne od pracy (weekendy) i generuje dodatkowe koszty związane z udostępnieniem bazy lokalowej (np. koszt wynagrodzenia pracownika gospodarczego)

Zakup sprzętu (w tym m.in. komputer, laptop, drukarka i in.) stanowi wydatek niekwalifikowalny w ramach dotacji.

Wszelkie dodatkowe kategorie kosztów związanych z realizacją Programu powiat składający zapotrzebowanie zobowiązany jest uzasadnić, wskazując dlaczego poniesienie danego wydatku jest niezbędne dla realizacji Programu.

36. W przypadku powzięcia w trakcie roku informacji o braku możliwości rozpoczęcia Programu, na który przyznana została dotacja, **powiat niezwłocznie informuje** (w formie pisemnej) Wojewodę Świętokrzyskiego, tak by środki niewykorzystane przez jednostkę mogły zostać rozdysponowane na dodatkowych uczestników PPT wśród powiatów, które w trakcie realizacji PPT zgłoszą taką potrzebę;
37. **Niewykorzystane środki dotacji** Powiat zobowiązany jest zwrócić na rachunek bankowy Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego **89 1010 1238 0853 3913 9135 0000** w terminie 15 dni od daty zakończenia realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego.
38. Od niewykorzystanej kwoty dotacji zwróconej po terminie, nalicza się odsetki w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, poczynwszy od dnia następującego po dniu, w którym upłynął termin zwrotu. Odsetki należy zwrócić na rachunek bankowy Zleceniodawcy o numerze: **59 1010 1238 0853 3922 3100 0000**.

V. Ewaluacja i monitoring

39. Przebieg i efekty programów psychologiczno-terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc domową objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację PPT, a wyniki tych działań są wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod programami. Działania monitorujące winny trwać w trakcie i po zakończeniu realizacji Programu **przez okres 3 lat**. Jednostka realizująca Program powinna minimum **raz na pół roku** otrzymać informację dotyczącą funkcjonowania sprawcy w środowisku domowym. Realizator Programu zobowiązany jest współpracować w powyższym zakresie z zespołem interdyscyplinarnym funkcjonującym w gminie właściwej ze względu na miejsce

zamieszkania uczestnika Programu. Zapis dotyczący zasad monitorowania efektów realizacji Programu powinien stanowić integralny element kontraktu zawieranego z osobą przystępującą do Programu. Kopię podpisanej zgody na przetwarzanie danych dot. uczestnictwa w Programie i w okresie monitoringu PKE realizator przekazuje do wś. Zespołu Interdyscyplinarnego w celu zapewnienia przetwarzania informacji na temat uczestnika Programu w powyższym okresie;

40. Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia monitoruje realizację programów psychologiczno-terapeutycznych m. in. poprzez **sprawozdania jednorazowe** publikowane w Centralnej Aplikacji Statystycznej. Dane w sprawozdaniach jednorazowych muszą być zgodne z danymi przesyłanymi w sprawozdaniu resortowym o symbolu PRZEMOC dotyczącym realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Dane sprawozdawcze przekazywane przez realizatorów PPT winny zawsze odnosić się do osób będących uczestnikami Programu oraz osób, które ukończyły Program:

- **Za osobę, która przystąpiła do programu psychologiczno-terapeutycznego** uznaje się osobę, która podpisała kontrakt określający zasady uczestnictwa w programie, odbyła rozmowę indywidualną z trenerem oraz uczestniczyła w minimum **3 godzinach zegarowych zajęć**;
- **Za osobę, która ukończyła program psychologiczno-terapeutyczny** uznaje się osobę, która odbyła minimum **25 godzin zegarowych zajęć** w ramach prowadzonego przez dany powiat Programu.